

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v1.72>

CZU: 336.5:35.087.431.3(478)

THE CHALLENGES OF FINANCING THE PENSION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AT THE CURRENT STAGE

PROVOCĂRILE FINANȚĂRII SISTEMULUI DE PENSII ÎN REPUBLICA MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ

URSU Ionuț, student, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Strada Bănulescu-Bodoni 61,
e-mail: ursu.ionut@ase.md

Abstract: Currently, the state social insurance budget does not have sufficient income to maintain the stability of the pension system, thus recording a budget deficit. Moreover, the situation could worsen due to some demographic factors such as migration or the aging of the population. That is why it is paramount to understand the current situation to find long-lasting solutions to achieve one of our national goals of having a stable pension system. The research methods used are mathematical, logical, induction, and graphic models, as well as studying the processes over time. After carrying out the research, as a result, I concluded that if steps aren't taken to keep young people within the country, decrease unemployment, promote financial literacy, and possibly create a favorable investment environment, the pension system is bound to collapse inevitably.

Key-words: deficit, pension, migration, finance, budget.

JEL CLASSIFICATION: J6, G2, H6

INTRODUCERE

Sistemul de pensii pentru oricare stat, reprezintă un element necesarmente, având un impact crucial pentru bunăstarea și siguranța financiară a populației. În cadrul sistemului național de pensii este funcția statului de a susține financiar persoanele în etate, dat fiind faptul incapacității acestora de a se autofinanța. Importanța temei la momentul de față rezidă din incapacitatea tot mai mare a bugetului asigurărilor sociale de stat de a implementa politica protecției sociale. Gradul de îmbătrânire a populației sporește cu fiecare an, astfel putem deduce și actualitatea temei. Obiectivul cercetării constă în a identifica provocările și soluțiile optime de finanțare a sistemului național de pensii în vederea racordării la standardele europene.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

1. Analiză succintă a surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate.

Sursele bibliografice reprezintă în mare măsură deciziile sau rapoartele unor organe de stat sau a unor instituții ce ating tangențial sistemul de pensii. De asemenea, Verejan a studiat în mai multe articole problema în cauză, reușind să identifice trendul pesimist al situației persoanelor în etate, iar Calancea a analizat avantajele unui sistem de pensii facultativ. Cercetătoarea Casian Angela prezintă aspectele legale ale sistemului de pensii național. Astfel, analiștii fundamentează cercetarea în contextul științific existent.

2. Descrierea metodelor de cercetare utilizate.

Metoda grafică a fost utilizată pentru a reprezenta datele sau relațiile dintre variabile folosind diagrame și tabele. Scopul studierii în timp și evoluție, a proceselor social-economice, ne permite urmărirea unei tendințe pentru a anticipa unele fenomene, cu ajutorul modelelor logice. Modelele matematice ne permit evaluarea laturii cantitative prin analiza indicatorilor, fiind o metodologie indispensabilă pentru realizarea studiului. O altă metodă de cercetare a fost și investigarea altor lucrări de importanță similară.

3. Rezultatele obținute.

Prin construcția sa, sistemul de asigurări sociale generează starea de solidaritate între toți participanții la risc; principiul de funcționare a sistemului dat constă în faptul că toți membrii societății expuși la risc contribuie financiar la formarea fondului de asigurări sociale, dar beneficiază, în prezent, numai cei aflați efectiv la nevoie (Casian A) [1.p.159].

Pentru a avea o viziune clară despre tema abordată, tabelul 1 va reprezenta o notă introductivă ce reflectă situația privind sistemul de pensii prin prisma numărul pensionarilor și mărimea pensiilor în dependență de categorii în Republica Moldova, pe perioada 2019-2023.

Tabelul 1 Numărul pensionarilor și mărimea medie a pensiei lunare stabilite pe categorii de beneficiari în Republica Moldova pentru anii 2019-2023

	Numărul pensionarilor, persoane		Mărimea medie a pensiei lunare stabilite, lei	
	Pentru limita de vârstă	De dizabilitate	Pentru limita de vârstă	De dizabilitate
2019	526651	125116	1643,7	1278,0
2020	524451	122896	1843,0	1430,5
2021	522821	119015	2067,5	1516,4
2022	520927	110856	2595,3	1736,9
2023	526017	102225	3164,9	2104,3

Sursa: elaborat de autor în baza <https://statbank.statistica.md/>

Observăm că pe perioada nominalizată, numărul persoanelor în etate a rămas relativ constant, pe când persoanele cu dizabilități au scăzut cu 21%. De asemenea, observăm creșterea constantă a pensiilor pentru toate categoriile, ceea ce reprezintă un lucru avantajos pentru beneficiari. Această politică nu este sustenabilă pe termen lung atât timp cât veniturile BASS nu se vor spori proporțional sau mai mult decât cheltuielile suportate.

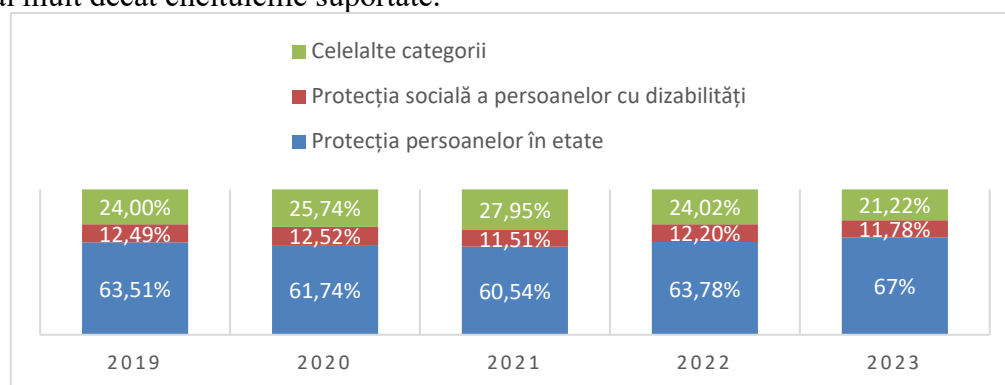

Figura 1. Ponderele protecției persoanelor în etate, cu dizabilități, și alte categorii în necesitate, în cheltuielile totale ale BASS.

Sursa: elaborat de autor în baza <https://www.mf.gov.md/>

Figura 1 expune ideea că protecția persoanelor în etate reprezintă cea mai mare pondere în cheltuielile alocate pentru protecția socială, și necesită desigur, și finanțare adecvată. Veniturile BASS nu acoperă cheltuielile necesare și se înregistrează deficit.

Pentru anul 2023, deficitul actuarial în bugetul pensiilor a fost de 32%, ceea ce reprezintă 6,7 miliarde de lei. „După epuizarea fondului de rezervă, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se completează cu sume care se alocă de la bugetul de stat.” [2]. Pensia oferită beneficiarilor, cu toate că Guvernul a mărit-o, nu este suficient. Dacă cei care muncesc vor contribui cu impozite și nu vor lucra neoficial, dacă vom înregistra o creștere economică viabilă, sistemul de pensii nu va mai fi atât de instabil. Desigur 20% din pensionari muncesc, ceea ce este important pentru buget, însă, acest fapt arată incapacitatea statului de a asigura pensionarului un trai decent.

Deci, una din cauzele problemei de finanțare a sistemului de pensii, îl constituie migrația populației, în special al tinerilor. Ca consecință al acestui fenomen îl constituie gradul de îmbătrânire a populației. O parte din persoane aflate de pragul de pensionare, ce se află peste hotare și nu contribuie la acumularea de fonduri, revin în Republica Moldova după epuizarea capacității de muncă. Nefiind eligibili pentru obținerea pensiilor, aceștia vor primi alocații sociale. Aceasta va crește deci, presiunea asupra fondului de pensii. Dacă în anul 2003 raportul dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor constituia 1,97:1 [3]. În perioada 2019-2022, 1,4 angajați îi revin unui pensionar. Acest raport semnificativ de mic denotă incapacitatea sistemului de a face față cererii pentru pensii. Mărirea salariilor ar părea o soluție plauzibilă, însă acest lucru va duce inevitabil la creșterea prețurilor, apoi la mărirea inflației, urmând efectul unei spirale din punct de vedere macroeconomic. Desigur, și rata șomajului este invers proporțională cu veniturile bugetului de finanțare a pensiilor. Nu doar că șomerii nu sunt încadrați în câmpul muncii și nu contribuie la buget, dar statul trebuie să suporte cheltuieli suplimentare pentru protecția socială.

Conform estimărilor economistului Verejan Oleg, în 2050 deficitul bugetar va fi de 76,257 miliarde lei (Verejan O) [4 p.114]. Aceste estimări nu au avut și caracter geo-politic și situația R. Moldova s-ar putea schimba radical odată cu aderarea la UE. De aceea, presupunerile expertului își pierd credibilitatea fiindcă au fost făcute cu 9-10 ani în urmă.

Dacă raportăm statutul financiar al pensionarului din Republica Moldova cu cel al statelor europene, vom observa mai exhaustiv dacă pensia de azi îi asigură cetățeanului nostru o viață cu demnitate. Organizația Internațională a Muncii stabilește o pondere a pensiei în salariul mediu pe economie de minim 40 %.

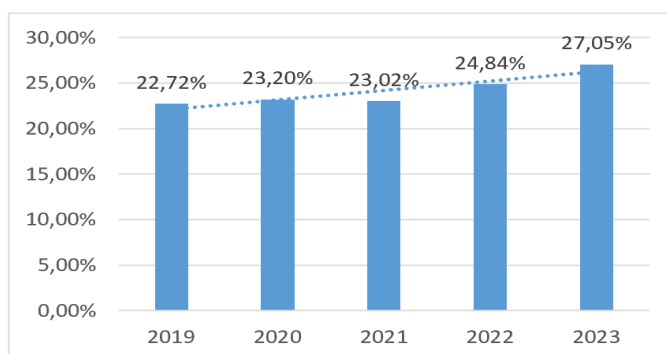

Figura 2. Pensia medie raportată la salariul mediu brut, %

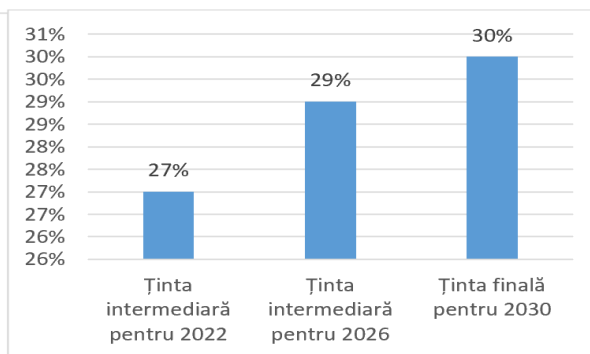

Figura 3. Coraportul dintre pensia medie pentru limită de vârstă și salariul mediu lunar brut, %, ca obiectiv al strategiei „Moldova 2030”

Sursa: elaborat de autor în baza <https://statbank.statistica.md/>

Sursa: elaborat de autor în baza <https://gov.md/>

În urma analizei figurii 2, se observă tendința lentă de creștere a acestui procentaj, ce pune presiune însă, pe salariații din prezent, ce trebuie să acopere o sumă tot mai mare pentru a asigura veniturile necesare pentru BASS. Desigur, acest lucru poartă un caracter irealizabil, dacă salariile rămân constante, fapt pentru care deficitul bugetar crește. Una dintre acțiunile prioritare în vederea modernizării sistemului de asigurări sociale de stat în cadrul strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” este ca pensia medie să reprezinte 30% din salariul mediu brut [5]. Conform datelor, observăm că ținta pentru 2022 deja nu a fost atinsă, înregistrându-se un procentaj de 24,84%, adică o deviere de -2,16%. Nu cred că acest mic eșec ne va influența negativ spre atingerea scopului de 30%, dar pentru a reuși ar trebui să implementăm și unele strategii folosite de Uniunea Europeană pentru a oferi siguranța financiară persoanelor vârstnice.

De exemplu, promovarea educației financiare în rândul populației poate contribui la creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a importanței economisirii pentru pensie și poate încuraja comportamente financiare mai responsabile și sustenabile pe termen lung, cum ar fi investițiile. Prin aceste eforturi, oamenii ar putea fi mai bine pregătiți să-și gestioneze economiile și să-și asigure un viitor financiar mai sigur după pensionare. Educația financiară precară din țară își arată amprenta în numărul investitorilor. Dacă să analizăm ca exemplu SUA, vom observa tendința acestora de a investi

în diferite instrumente financiare, pentru a obține dividende/cupoane/dobânzi avantajoase pentru perioade mai îndelungate. Aceste obiceiuri scad presiunea statului de a susține financiar persoanele în etate. Comisia Europeană împreună cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică au lansat în ultimii 2 ani, 2 proiecte majore pentru a dezvolta competența financiară a copiilor, tinerilor, și al adulților respectiv. De asemenea, Comisia Europeană oferă publicului larg video-uri informative pentru a educa populația. Am putea și noi, cu mare ușurință să implementăm ultimul concept menționat, pe plan național [6].

Este important să analizăm și sistemul de pensii facultative, chiar dacă în Republica Moldova nu s-a creat un fond în acest sens. Acesta se bazează pe ideea investirii contribuțiilor de asigurări sociale de stat, ci nu cheltuite pentru întreținerea pensionarilor actuali. Factorul major ce îi determină pe moldoveni să aleagă pensiile de stat în favoarea celor private, ar fi sărăcia. O altă problemă ar fi lipsa unei piețe de capital bine definite. Prin implementarea acestei structuri investiționale, scade numărul persoanelor ce vor beneficia de pensia de stat. Printre avantajele sistemelor private de pensii se numără: recrutarea, păstrarea și fidelizarea angajaților, ridicarea nivelului de trai la bătrânețe și reducerea factorului psihologic în momentul de trecere în categoria persoanelor pensionate, oficializarea veniturilor populației, oficializarea locurilor de muncă, dezvoltarea pieței investiționale și reducerea migrației (Calancea E) [7 p.132]. În SUA sistemul de pensii private 401(k) reprezintă un exemplu elocvent pentru eficacitatea gestionării bugetului în privința protecției sociale. În UE, la data de 22 martie 2022, s-a implementat baza legală pentru Produsul paneuropean de pensii personale (în engleză: PEPP), ce este o schemă de pensii personale voluntare care va completa sistemele de pensii publice și ocupaționale existente, precum și schemele naționale de pensii private [8].

CONCLUZII

Există posibilitatea că BASS va înregistra un deficit bugetar din ce în ce mai mare în viitor, ce trebuie acoperit din Bugetul de Stat sau fonduri internaționale. Exodul tinerilor este cauzat de incertitudinea locurilor de muncă și salariile modeste. Astfel, este imperativ să favorizăm pentru tineri un mediu optim educațional, profesional și financiar. La momentul actual Republica Moldova deține poziția de candidat la aderarea Uniunii Europene. Există speranța că vom fi acceptați în familia europeană, astfel, creând noi oportunități pentru combaterea „crizei” bugetului alocat pentru pensii. Ca odată cu acceptarea noastră ca stat membru UE se va schimba situația, prin atractivitatea locurilor de muncă, iar concetățenii noștri ce lucrează peste hotare, să revină nu doar ca angajați, dar și ca potențiali investitori. Este recomandat să orientăm eforturile către optimizarea și perpetuarea evoluției sistemului de pensii în vederea asigurării nu doar a sustenabilității financiare și a acordării pensiilor în prezent, ci și a promovării unei creșteri durabile a nivelului de trai al societății.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Angela, CASIAN. "Sistemul public de asigurări sociale și medicale." *Finanțe Publice*. Chișinău: ASEM, 157-170.
2. Parlamentul. „https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125055&lang=ro.” 08 07 1999.
<https://www.legis.md/>. Lege. 26 03 2024.
3. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. „<https://old.msmps.gov.md/en/node/3688>.”
<https://old.msmps.gov.md>. 24 03 2024.
4. Oleg, Verejan. „https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-117_0.pdf.” 07 12 2018.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/68922. Articol. 24 03 2024
5. Guvernul. „https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_moldova_2030_redactata_parl.pdf.”
<https://cancelaria.gov.md>. 25 03 2024.
6. Comisia Europeană. https://finance.ec.europa.eu/consumer-finance-and-payments/financial-literacy_en.
7. CALANCEA, Eugenia. "Alternativele sistemului actual de pensii din Republica Moldova." *Sesiune națională de comunicări științifice studențești* 21 04 2016: 131-133. Articol.
8. Comisia Europeană. https://finance.ec.europa.eu/banking/pension-funds/personal-pension-products_en.

Coordonator științific: MOROI Tatiana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
str.Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, R.Moldova
Telefon: + 373 692 66 430
e-mail: moroi.tatiana@ase.md